

I vår tid

En ny relation mellan Judar och Kristna

Samarbetsrådet för Judar och Kristna

Texter i urval: Gunnel Borgegård
Form: Johannes Borgegård
Våren 2013

I vår tid

En ny relation mellan Judar och Kristna

Samarbetsrådet för Judar och Kristna

I vår tid

En ny relation mellan Judar och Kristna

När Samarbetsrådet för Judar och Kristna bildades i Stockholm den 6 maj 1979 var den judisk-kristna dialogen för många både något nytt, märkvärdigt och spännande. I program och studier lyftes kristendomens judiska rötter fram. Många kristna fick en ny syn på sin tro och många judar fick en ny syn på sin tro i förhållande till den kristna.

Ett radioprogram hade som ämne *Jesus var inte kristen – han var jude* och det fanns en häpenhet över vad man kunde tillåta sig att säga i radion. Idag är judisk-kristen dialog etablerad och religionsdialog inte längre kontroversiell.

Med den här skriften visar vi på några viktiga punkter i vår tids judisk-kristna dialog. Framför allt behandlar den *A Time for Recommitment/ Tid för förnyelse*, ett dokument som antogs i International Council of Christians and Jews konferens i Berlin, 2009, av ICCJs medlemsorganisationer, däribland Samarbetsrådet för Judar och Kristna.

Tidigare dokument har vänt sig enbart till kristna, individer och/eller kyrkor och samfund. Berлиндokumentet vänder sig till kristna och till judar var för sig samt till kristna, judar och muslimer gemensamt.

Vår förhoppning är att dialogen ska utvecklas och fördjupas och att respekten för och kunskapen om varandras trosföreställningar ska fortsätta växa.

Våren 2013
Styrelsen för Samarbetsrådet för Judar och Kristna

De tio punkterna från Seelisberg

Efter Andra världskrigets slut blev Förintelsen och dess omfattning uppenbar och många frågade sig hur detta hade kunnat hända. Vilken roll hade kyrkan spelat? Vilken roll hade enskilda kristna spelat? Vad hade kristen undervisning bidragit till? Vad hade man kunnat göra annorlunda?

Under kriget, i mars 1942, hade visserligen ärkebiskopen av Canterbury, William Temple, kallat till ett möte där ett Council of Christians and Jews bildats för att bekämpa alla former av intolerans och motverka all diskriminering på grund av ras eller religion. Men nu såg man att mycket mer måste göras för att nå försoning och samförstånd.

Sommaren 1947 hölls en konferens i Seelisberg i Schweiz. De 65 deltagarna, judar och kristna från 19 länder, var fast beslutna att bekämpa antisemitismen – en synd gentemot Gud och människor och en fara för modern civilisation – och att knyta ett starkare band mellan judar och kristna. De formulerade ett upprop med tio punkter riktat till kyrkorna. Dessa uppfattades då som djärva och progressiva och har bidragit till förbättrade relationer mellan judar och kristna. De är kända som De tio punkterna från Seelisberg och lyder så här:

1. Kom ihåg att det är en och samme gud som talar till oss alla i Gamla och Nya testamentet
2. Kom ihåg att Jesus var född av en judisk mor av Davids säd och Israels folk och att hans eviga kärlek och förlåtelse gäller hans eget folk och hela världen
3. Kom ihåg att de första lärjungarna, apostlarna och de första martyrerna var judar
4. Kom ihåg att kristendomens grundläggande bud, att älska Gud och sin nästa, påbjöds redan i Gamla testamentet och bekräftades av Jesus och är bindande både för kristna och judar i alla mänskliga relationer, utan undantag
5. Undvik att förvränga eller framställa biblisk eller efterbiblisk judendom i felaktig dager för att framhäva kristendomen

6.Undvik att använda ordet "judar" i betydelsen Jesus fiender, och orden "Jesus fiender" för att beteckna hela det judiska folket

7.Undvik att framställa passionshistorien så att alla judar eller enbart judar får skulden för att ha dödat Jesus. Det var bara en del av Jerusalems judar som krävde att Jesus skulle dödas. Det kristna budskapet har alltid varit att det var mänsklighetens synd, som dessa judar hade del i och som alla har del i, som förde Kristus upp på korset.

8.Undvik att hänvisa till förbannelserna i bibeln eller till den rasande mobbens rop: Hans blod må komma över oss och våra barn utan att samtidigt komma ihåg de oändligt mycket viktigare ord som vår Herre sa: Fader förlåt dem, de vet inte vad de gör.

9.Undvik att främja den vidskepliga föreställningen att det judiska folket är förtappat, förbannat, förutbestämt för lidande.

10.Undvik att tala om judarna som om de första medlemmarna av kyrkan inte hade varit judar.

Kriskonferensen om antisemitism i Seelisberg 1947 uppmanade till bildandet av ett International Council of Christians and Jews och att det skulle ske "utan dröjsmål". Året därpå antogs en konstitution för den organisation som höll på att bildas och kontor öppnades både i Genève och i London. Det kom dock att dröja ända till 1974 innan den organisation som blev dagens International Council of Christians and Jews, ICCJ, blev verklighet. Samarbetsrådet för Judar och Kristna är sedan 1980 medlem av ICCJ.

Nostra Aetate

Andra Vatikankonciliet hölls under dryga tre år, från oktober 1962 till december 1965, och var då det största möte som någonsin ägt rum. Konciliet antog 16 dokument och det som betytt – och betyder – mest för den judisk-kristna dialogen är deklarationen om de icke-kristna religionerna, Nostra Aetate. Denna deklaration kom att officiellt förändra katolska kyrkans relation till judendomen och judarna och efter konciliet har dialogen och forskningen rörande förhållandet mellan judar och kristna fått en mycket stor omfattning.

I § 4 står det att Trots att de judiska makthavarna och deras anhängare yrkade på Kristi död, kan inte det som fullbordades under hans lidande tillvitas vare sig de dåtida judarna utan åtskillnad eller de nutida judarna. Även om Kyrkan är det nya gudsfolket, får judarna dock inte framställas vare sig som förkastade eller som fördömda, som om detta skulle följa av de heliga skrifterna. Därför skall alla sörja för att de i sin undervisning och sin förkunnelse av Guds ord inte lär något som inte överensstämmer med evangeliets sanning och Kristi anda.

Man tog bestämt avstånd från att kalla judarna för gudsmördare och fördömda antisemitismen: *Emedan kyrkan fördömer alla förföljelser mot vilka människor det än må vara och betänker det gemensamma arvet med judarna och låter sig drivas inte av politiska skäl utan av evangelisk kärlek, beklagar hon djupt allt hat, alla förföljelser och antisemitiska manifestationer, i vilken tid och av vilka personer de än må ha riktats mot judarna.*

I § 5 skriver man Kyrkan förkastar alltså som främmande för Kristi anda all diskriminering av människor och alla övergrepp mot dem på grund av ras eller färg, klass eller religion.

Lumen Gentium är ett av konciliets fyra grunddokument och ger grunden för kyrkans självförståelse. I det beskrivs hur kyrkan ser sig i relation till andra och § 16 lyfter särskilt fram judarna ... *det folk som fick ta emot förbunden och löftena och ur vilket Kristus kom som människa*

(jfr Rom 9:4). *Detta folk, som Gud har utvalt, är honom allra kärast för fädernas skull, ty Gud ångrar inte sina gåvor och sin kallelse* (jfr Rom 11:28 ff).

Detta var revolutionerande för de allra flesta katoliker 1964. *Nostra Aetate* understryker också att de kristna är rotade i det judiska folket och att det är från det som Kristus kommer som människa; vidare att apostlarna var judar liksom de flesta av de lärjungar som förkunnade Kristi evangelium för världen. Dialogen med judarna kan också gå vida längre än med företrädare för andra religioner: *Då alltså det andliga arv som de kristna och judarna äger gemensamt är så stort, vill konciliet främja och anbefalla den ömsesidiga kännedom och aktning som framför allt uppnås genom bibliska och teologiska studier samt genom broderliga samtal.*

Nostra Aetate slår också fast att Gud inte återtagit sin kallelse av det judiska folket som sitt egendomsfolk.

Samarbetsrådet för Judar och Kristna

Samarbetsrådet för Judar och Kristna bildades den 6 maj 1979 och i stadgarna finns uppgifterna beskrivna.

Samarbetsrådet har till uppgift (§ 2)

att ... verka för fördjupad kunskap om judendom och kristendom

att bidra till ökad kännedom om judendom och kristendom i Sverige

att vidga vår kunskap och förståelse även för andra konfessioner, särskilt sådana som bygger på Bibelns grund

att aktivt motarbeta varje form - riktad mot folk, grupper eller enskilda - av förföljelse, diskriminering och hatpropaganda, i första hand antijudisk och antikristen verksamhet

att stödja offer för åtgärder vidtagna av stater, grupper eller enskilda, där dessa strider mot FN-stadgan för de mänskliga rättigheterna och Helsingforsavtalet

Samarbetsrådet är inte ett forum för mission och skall verka för ömsesidig respekt mellan skilda religioner (§ 3)

Samarbetsrådets styrelse består av till lika delar judar, katoliker och protestanter och var och en som är "intresserad av ett främjande av föreningens uppgifter" kan bli medlem av föreningen (§ 4)

Verksamheten bedrivs i Stockholm, Göteborg och i Lund och består huvudsakligen av föreläsningar och studieverksamhet. Stor vikt läggs vid det personliga mötet. Den aktuella verksamheten presenteras i medlemstidningen Dialog.

Guds vägar

Dokumentet *Guds vägar – judendom och kristendom Ett inomkyrkligt samtalsdokument* antogs av Svenska kyrkans kyrkomöte 2001.

Dokumentet är ett tydliggörande av Svenska kyrkans avstånds-tagande från all antisemitism och markerar ett avståndstagande från tankemodeller inom kristen tradition, som kunnat utnyttjas till att legitimera övergrepp mot det judiska folket, särskilt den s.k. ersättningsteologin, dvs tanken att kyrkan är det nya Israel, det nya förbundet och har ersatt det judiska folket, det gamla förbundet. Denna tankegång har bidragit till en nedvärdering av judendomen och öppnat vägen för antijudiska rörelser.

Och man säger att ” Den kristna kyrkans del i skulden för judeförföljelserna kan i icke ringa mån återföras på enkla men mycket utbredda former av ersättningsteologi.”. I dokumentet sägs bland annat

- att man med ”det judiska folket” respektive ”judendomen” menar *”främst ett samtida folk och detta folks tro”* och *”de traditioner - bibliska, teologiska, etiska, rituella, historiska, politiska - vilka utgör kärnan i judarnas religiösa och etniska identitet”*
- att Guds förbund med det judiska folket äger fortsatt giltighet
- att antisemitism är synd mot Gud och människor
- att med tvång förmå judar att lämna sin tro är oförenligt med kristen tro

I dokumentet tar man avstånd från uttalanden av Martin Luther genom att säga ”Vi lutheraner har fått vårt namn och mycket i vår förståelse av den kristna tron från Martin Luther. Vi kan dock inte acceptera eller skriva under på de våldsamma attacker som reformatorn gjorde på judarna.”

Tid för förnyelse

Vi vill inte glömma något, men vi vill bygga en bättre framtid tillsammans.

2009 utfärdade International Council of Christians and Jews och dess medlemsorganisationer ett upprop riktat både till kristna och judiska församlingar liksom till muslimer och "alla människor av tro och god vilja" i hela världen som ett uttryck för behovet av att vidareutveckla och skärpa de tio punkterna från Seelisberg. Dokumentet har titeln *A Time for Recommitment – Jewish Christian Dialogue 70 years after War and Shoah*. Uppropet innehåller 12 punkter som framställs som mål och till dem är flera specifika uppgifter knutna.

I den publikation som ICCJ gett ut med anföranden från årskonferensen 2009 finns flera texter som behandlar dialogens utveckling och dess innehåll. Man uttrycker sin uppskattning av De tio punkterna från Seelisberg, men också hur en ny tids – vår tids – utmaningar ställer nya och andra krav.

Här följer de 12 punkterna:

Vi, The International Council of Christians and Jews och våra medlemsorganisationer, är fast beslutna att förnya vårt engagemang för de Tio Punkterna från Seelisberg som inspirerade oss i början. Därför ger vi ut dessa uppmaningar till kristna, judar och alla människor av god vilja:

En uppmaning till kristna och kristna församlingar:

Vi uppmanar alla kristna och kristna församlingar att göra gemensam sak med oss i vår fortsatta strävan att avlägsna alla spår av förakt gentemot judar och judendom och stärka relationerna till de judiska församlingarna i hela världen.

Vi förpliktar oss

1. att bekämpa antisemitism i alla dess former

bibliskt

genom att

- bejaka Jesus grundläggande identitet som jude av sin tid och tolka hans undervisning inom ramen för det första århundradets judendom
- bejaka Paulus starka identitet som jude av sin tid och tolka hans skrifter inom ramen för det första århundradets judendom
- framhålla att nyare forskning är avgörande för vår grundläggande förståelse av judisk-kristna relationer både då det gäller det som är gemensamt för judendom och kristendom och det som skiljer dem åt
- påvisa att den kristna bibelns båda testamenten kompletterar och förstärker varandra ömsesidigt mer än står i motsats till varandra eller har en inbördes rangordning. Samfund som använder evangelieböcker bör välja och kombinera texter på ett sätt som leder till en sådan bekräftande teologi
- protestera mot kristen feltolkning av bibliska texter om judar och judendom som kan orsaka karikatyrer eller leda till fientlighet

liturgiskt

genom att

- lyfta fram sambandet mellan judisk och kristen liturgi
- ta fasta på den andliga rikedom i judisk skrifttolkning
- rensa den kristna liturgin från anti-judiska perspektiv, i synnerhet i predikan, böner och psalmer

kateketiskt

genom att

- framställa judisk-kristna relationer positivt i undervisningen av både barn och vuxna och betona den judiska grunden i kristen tro och korrekt beskriva hur judar tolkar och förstår sina egna traditioner och bruk. Detta gäller läroplanerna i kristna skolor, seminarier och undervisningsprogram för vuxna

- upplysa om de långlivade traditionerna av kristen anti-judaism och skapa modeller för en förnyelse av den unika relationen mellan judar och kristna
- understryka den stora religiösa rikedom i den judiska traditionen, i synnerhet genom att studera judendomens auktoritativa texter

2. att uppmuntra till interreligiös dialog med judar

genom att

- inse att dialog förutsätter tillit och jämlikhet mellan alla deltagare och avvisa varje försök att övertala andra att acceptera ens egen tro
- acceptera som en självklarhet att dialog uppmuntrar deltagare att kritiskt undersöka sina egna föreställningar både om sin egen och om sina dialogpartners tradition och att detta sker i ett öppet och helhjärtat möte med den andre

3. att utveckla en teologisk tolkning av judendomen som bekräftar judendomens egen integritet

genom att

- upphöra med all undervisning om att kristna skulle ha ersatt judar som Guds förbundsfolk
- betona judars och kristnas gemensamma uppdrag att förbereda världen för Guds rike
- skapa jämlika, ömsesidiga arbetsrelationer med judiska organisationer, både religiösa och sekulära
- verka för att nya teologiska rörelser från Asien, Afrika och Latin-Amerika och företrädare för feministiska rörelser, befrielseörelser och andra uttrycker en korrekt förståelse i sina teologiska formuleringar av judendom och judisk-kristna relationer
- bemöta alla organiserade försök att omvända judar

4. att be för fred i Jerusalem

genom att

- framhålla det starka sambandet mellan kristna och judar

- få större förståelse för judendomens djupa bundenhet till Israels land som något fundamentalt religiöst samt det faktum att många judar ser staten Israel som en angelägenhet för judarnas fysiska och kulturella överlevnad
- reflektera över hur bibelns andliga tolkning av landet bättre skulle kunna inkluderas i kristen trostolkning
- att kritisera israeliska och palestinska officiella och sociala institutioners handlande då sådan kritik är moraliskt berättigad samtidigt som man erkänner båda sidors starka band till landet
- att kritisera angrepp på sionism då dessa blir ett uttryck för anti-semitism
- att tillsammans med judiska, kristna och muslimska fredsarbetare, med israeler och palestinier, bygga tillit och fred i Mellan-Östern så att alla kan leva trygga i självständiga, livsdugliga stater förankrade i internationell lag och garanterade mänskliga rättigheter
- att öka kristna samhällets säkerhet och välbefinnande både i Israel och i Palestina
- att arbeta för förbättrade relationer mellan judar, kristna och muslimer i Mellan-Östern och i övriga världen

En uppmaning till judar och till judiska församlingar

Vi uppmanar alla judar och judiska församlingar att göra gemensam sak med oss i vår fortsatta strävan att avlägsna alla spår av fientlighet mot och vrångbilder av kristna och att stärka relationerna till de kristna kyrkorna i hela världen.

Vi förpliktar oss

5. att uttrycka erkänsla för de ansträngningar som många kristna samfund gjort under senare delen av 1900-talet för att förändra sin inställning till judar

genom att

- få kunskap om dessa förändringar genom öppna samtal med kristna
- diskutera innebörden av de kristna kyrkornas förändrade hållning till judar och därmed deras tolkning av judendomen
- undervisa judar i alla åldrar om dessa förändringar då det gäller den

historiska kontexten för judisk-kristna relationer och på en nivå som är anpassad för varje grupp

- att ge grundläggande och korrekt bakgrundsinformation om kristendom i judiska skolors läroplaner, utbildningsprogram för vuxna och rabbinseminarier
- studera Nya testamentet både som kristendomens heliga text och som litteratur skriven till stor del av judar i en historisk-kulturell kontext som liknar den där tidig rabbinisk litteratur kom till. Ett sådant studium ger kunskap om judendomens utveckling under de första århundradena av vår gemensamma tideräkning

6. att ompröva judiska texter och liturgi i ljuset av dessa kristna förändringar

genom att

- brottas med judiska texter som verkar vara främlingsfientliga eller rasistiska
- placera problematiska texter i sin historiska kontext, i synnerhet sådana som är från tider då judar var en maktlös, förföljd och förödmjukad minoritet
- ta upp möjligheten till omtolkning av, ändring i eller borttagande av delar av den judiska gudstjänstordningen som behandlar andra på ett problematiskt sätt

7. att skilja mellan ärlig kritik av Israel och antisemitism

genom att

- förstå och lyfta fram bibliska exempel på rättvis kritik som uttryck för lojalitet och kärlek
- hjälpa kristna uppskatta judisk självförståelse, den roll som känslan av att vara ett folk och utgöra en samhällsgemenskap spelar - i tillägg till religiös tro och praxis; allt detta återspeglas i de flesta judars oro för staten Israels överlevnad och säkerhet

8. att stödja staten Israel i att uppnå de ideal som finns angivna i dess grundläggande dokument, en uppgift som Israel delar med många nationer i världen

genom att

- garantera samma rättigheter för religiösa och etniska minoriteter, inklusive kristna, som bor i den judiska staten
- uppnå en rättvis och fredlig lösning på den israelisk-palestinska konflikten

En uppmaning till både kristna och judiska församlingar och till andra

Vi uppmanar judar, kristna och muslimer att tillsammans med alla människor av tro och god vilja att alltid respektera den andre och att acceptera varandras skillnader och värdighet.

Vi förpliktar oss

9. att stärka interreligiös och interkulturell utbildning

genom att

- bekämpa negativa bilder av andra och lära ut den grundläggande sanningen att varje människa är skapad till Guds avbild
- ge högsta prioritet åt att i undervisningen få bort fördomar gentemot andra
- uppmuntra till ömsesidigt studium av religiösa texter så att judar, kristna, muslimer och medlemmar av andra religiösa samfund kan lära sig både av och tillsammans med varandra
- delta i och stödja gemensamma sociala aktiviteter som ett påtagligt uttryck för våra gemensamma värderingar

10. att främja vänskap och samarbete över religionsgränserna och social rättvisa i världssamfundet

genom att

- glädja sig åt det unika i varje människa och främja vars och ens po-

litiska, ekonomiska och sociala välfärd

- ta emot som jämlikar människor som har flyttat till nya hemländer där de kanske finner sig vara medlemmar av en religiös minoritet
- sträva efter samma rättigheter för alla, oberoende av religion, kön eller sexuell läggning
- erkänna och bearbeta det faktum att känslor av religiös överlägsenhet – tillsammans med en känsla av att andra religioner är underlägsna – finns i varje tradition, inklusive den egna

11. att stärka dialogen med politiska och ekonomiska organ

genom att

- samarbeta med politiska och ekonomiska organ närhelst det är möjligt att främja interreligiös förståelse
- dra fördel av att det finns ett växande intresse hos politiska och ekonomiska grupper för interreligiösa relationer
- ta initiativ till ett samtal med politiska och ekonomiska organ kring det brinnande behovet av rättvisa i världssamfundet

12. att samverka med alla som vill ta ansvar för de utmaningar som vår miljö ställer

genom att

- vårda övertygelsen att varje människa har i uppdrag att värna om jorden
- bejaka det bibliska ansvaret gentemot skapelsen som judar och kristna delar och göra detta gällande i offentligt samtal och i offentlig handling

Vi – The International Council of Christians and Jews och våra medlemsorganisationer – förpliktar oss till alla dessa utmaningar och ansvarsområden.

Berlin, Tyskland, i juli 2009

International Councils of Christians and Jews internationella konferens och årsmöte

Samarbetsrådet för Judar och Kristna • 2013